

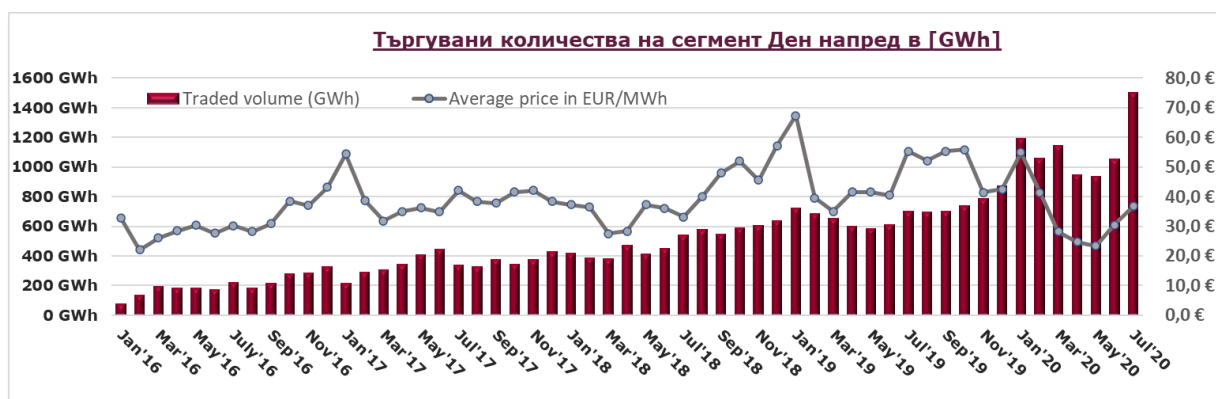
Пазар Ден Напред: Прозрачност, Ликвидност, Доверие

През петата година от функционирането си, този сегмент се утвърди като най-предпочитан от търговските участници и почти всеки месец отбелязва рекордни търгувани количества енергия

Добрите резултати се дължат както на усилията на всички търговски участници и институции, свързани с процеса на либерализация и обединяване на електроенергийните пазари в Европейския съюз, така и на благоприятните за пазара законодателни промени през последните години, които съвкупно гарантираха прозрачност, равнопоставеност, недискриминация и сигурност за играчите на пазара на електрическа енергия. Търгуваните количества енергия за месец юли 2020 г. бележат абсолютен рекорд, достигайки до 1 505 000 MWh, което представлява повече от двойно покачване спрямо същия период на 2019 г. и с 42% повече спрямо юни 2020 г.

Ликвидност

Налице е ясно изразена тенденцията към устойчиво развитие, независимо от пазарната конюнктура.

Източник: БНЕБ ЕАД

След стартирането на реална търговия през януари 2016 г., реализираните обеми бележат впечатляващия близо седемкратен ръст до 1505 GWh през юли 2020 г. Ръстът на ликвидността утвърди Пазар „Ден напред“ като най-предпочитан от търговските участници, а постигнатите клирингови цени започнаха да се ползват като референтни за състоянието на целия пазар.

Високата степен на прозрачност и гарантирането на равен достъп до предоставяната от БНЕБ ЕАД информация рязко повиши конкуренцията в сектора, което оказва благоприятно влияние както върху потребителите, така и върху производителите на

електрическа енергия. Поведението на пазарните участници също се променя като се обръща все по-голямо внимание на краткосрочните пазари.

Въпреки забавянето на икономическата активност през първите две тримесечия на 2020 г. вследствие на кризата с разпространение на коронавируса и резкия спад на цените на всички енергийни ресурси, Пазар „Ден напред“ не беше засегнат. Напротив, в безпрецедентния период на несигурност и липса на предвидимост дори в краткосрочен план, пазарните участници избраха именно този сегмент за търговия, разчитайки, че постигнатата клирингова цена е възможно най-справедлива и коректно отразява пазарната конюнктура във всеки момент. Поради това, търгуваните количества от началото на 2020 г. бележат стабилен ръст, като в повечето месеци търгуваните обеми надвишават 1 TWh.

Всичко това продължава да привлича вниманието не само на регистрираните, но и на новите търговски участници именно към този сегмент.

Прозрачност

Сделките на борсов Пазар „Ден напред“ се осъществяват в деня предхождащ деня на физическа доставка. Сегментът работи на принципа на аукциона, възприет на общеевропейско ниво, а резултат от функционирането му е формирането на единни равновесни (клирингови) цени за всеки час на доставка, получени в резултат на отчитане съвкупното търсене и предлагане на електрическа енергия.

Оперирането на Пазар „Ден напред“ се основава на принципите на Европейския целеви модел и единното обединение на пазарите „Ден напред“ (SDAC – Single Day-ahead coupling), в съответствие с Регламент 1222/2015 на ЕК, както и с правилата и процедурите възприети от PCR¹ консорциума и MRC² инициативата, на които БНЕБ ЕАД е съответно асоцииран и пълноправен член.

Пазарният сегмент се оперира като част от MRC обединението и ползвайки общеевропейския алгоритъм за изчисляване на цените и потоците EUPHEMIA³, който е одобрен от системните оператори на съответните пазарни зони, както и от ACER⁴. Ползването на EUPHEMIA при изчисляването на цените и потоците в SDAC гарантира постигането на:

- ✓ *Максимално общо благосъстояние за всички пазарни участници;*
- ✓ *Максимално конкурентна цена за електрическа енергия;*
- ✓ *Ефективно имплицитно разпределение на трансграничните капацитети (без необходимост от допълнителни търгове за разпределение на самите капацитети).*

---

¹ PCR (Price coupling of region), проекта е инициатива на седемте най-големи борсови оператора в Европа (обединени под формата на консорциум), целяща осъществяването, чрез общи правила и процедури, на целевия модел, възприет на общностно ниво.

² MRC (Multi-regional coupling project) е проект за обединение на националните електроенергийни пазари на базата на Европейския целеви модел (Single Price Market Coupling for DAM) с имплицитно разпределени на трансграничните преносни способности - https://www.entsoe.eu/Documents/Events/2014/141013_ENTSO-E_Update-on-IEM-related%20project%20work_final.pdf

³ EUPHEMIA – EU + Pan-European Hybrid Electricity Market Integration Algorithm - <http://www.ibex.bg/bg/downloads/euphemia/>

⁴ ACER – Agency for the Cooperation for Energy Regulators

Ясните и общоприети на ниво ЕС механизми за формиране на клирингови цени представляват един от основните фактори за повишаване на доверието към функционирането на Пазар „Ден напред“ и респективно за ръста на търгуваните количества.

Участници

Структурата и броят на пазарните участници за периода от стартирането на пазарния сегмент са представени в графиката по-долу:

След силния ръст на броя на регистрираните участници през първите три години на функциониране на пазара, може да се твърди, че максималният им брой е почти достигнат, имайки предвид степента на либерализация и съществуващата законова рамка.

Независимо от липсата на ясно изразена възходяща тенденция при регистрираните участници следва да се отбележи факта, че броят им е относително голям спрямо размера и степента на либерализация на електроенергийния пазар. За сравнение, на таблицата по-долу е представена съпоставка на броя на активните участници на някои Европейски борсови пазари на електроенергия:

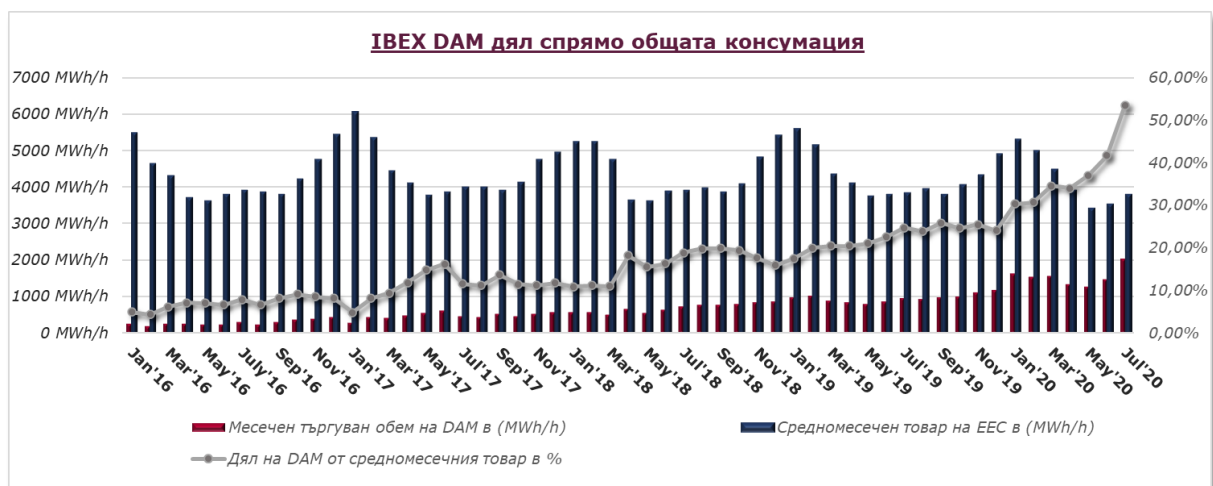
Борсов оператор	Пазарна зона	Брой активни участници
OPCOM	Romania	374
Nordpool	Nordics, UK	360
EPEX	France, Germany, Benelux, UK	269
OTE	Cech Republic	115
IBEX	Bulgaria	81
HUPX	Hungary	60
BSP Southpool	Slovenia	31
Cropex	Croatia	20
Seepex	Serbia	21

Източник: Официални интернет страници на борсовите оператори

Броят на активните участници на сегмента надвишава този в повечето държави в региона, което е една от предпоставките за постигане на справедливи референтни цени. Благодарение на свързаността на българската пазарна зона със съседните такива чрез дейността на регистрираните търговци на електрическа енергия, е налице и позитивна корелация на постигнатите цени, което е основен критерий за правилното функциониране на пазара.

Представителност

Нивото на представителност на цената, постигната на Пазар „Ден напред“ отразява дела на търгуваните количества спрямо общата консумация в пазарната зона. От гледна точка на българския електроенергиен пазар и Пазар „Ден напред“, тенденцията към увеличение на дела на търгуваните количества спрямо общата консумация е ясно изразена:

Огромното значение на Пазар „Ден напред“ се доказва от рязкото увеличение на дела на търгуваната енергия на този сегмент спрямо общата консумация през последната година.

Към настоящия момент може да се заключи, че постигнатите ценови нива на сегмента представляват най-представителната информация за състоянието на електроенергийния пазар. Това е и причината резултатите от Пазар „Ден напред“ да се използват от Комисията за енергийно и водно регулиране (КЕВР) при определяне на регулираните цени, премиите за ВЕИ производителите и когенерациите и т. н.

Следва да се отбележи, че подписаното през юни 2019 г. споразумение между БНЕБ ЕАД и European Energy Exchange (EEX), на базата на което EEX използва постигнатите на Пазар „Ден напред“ клирингови цени и стартира предлагането на финансови фючърски за електроенергия с произход България, представлява международно признание за високото ниво на представителност и ефективното функциониране на сегмента.

Стабилността и по-нататъшното развитие на Пазар „Ден напред“ следва да бъде приоритетна задача както на борсовия оператор, така и на институциите и дружествата ангажирани с неговото управление, регулация и администриране – Министерството на енергетиката (МЕ), КЕВР, БФБ АД.